

Dan Mănuță

Actualizarea imaginii celuilalt: modelul integraționist junimist

Comunicarea își propune să definească acele aspecte ale criticii literare junimiste cu ajutorul cărora s-a coagulat, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, un model integraționist cu o îndelungată carieră. Ideologic, acest model respingea raționalismul anistorist (propus de latiniști) și se întemeia pe criticismul kantian, pe pozitivismul francez și pe evoluționismul englez.

Modelul concorda cu procesul de consolidare, pe plan continental, a literaturii comparate, junimiștii fiind principalii promotori ai acesteia în România. Ei considerau că se poate vorbi de constante mentalitare europene (generate de stări sociale asemănătoare), care înlesnesc apariția unor trăsături literare asemănătoare. Aceste constante (pe care, astăzi, comparatismul le numește “invarianti”) cuprindeau trăsături manifestate atât în marile literaturi (franceză, germană, italiană, spaniolă, engleză și, prin extensiune, nord-americană), cât și în literaturi de mai mică întindere (cehă, suedeză, belgiană, maghiară). Este principalul motiv pentru care societatea ieșeană a acordat atenție tuturor acestor literaturi, oferind opiniei publice românești o imagine mult mai complexă și în concordanță cu dinamica europeană a timpului. Junimiștii au fost preocupați și de literatura indiană (sancrită), precum și de romancierii ruși din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, concomitent cu interesul crescut față de aceste două câmpuri manifestat pe plan european.

Prin studierea și traducerea profesionistă a capodoperelor literaturii europene, junimiștii au schimbat o paradigmă literară învechită, înlocuind-o cu una modernă, care includea marile curente ale literaturii secolului al XIX-lea. Excepție au făcut simbolismul și naturalismul, privite cu prudență (cu toate că în “Convorbiri literare” a apărut, la 1870, cea dintâi traducere românească din poezia lui Baudelaire). Prin numeroasele și calitativ superioarele traduceri făcute timp de aproape o jumătate de secol, junimiștii au reușit să modifice substanțial opinia publică literară românească și să contribuie la construirea unei imagini moderne a celuilalt.